

гр. Бургас, ул. "Христо Ботев" 42

тел./факс 817690 - директор

0885782294- зам. директор

0886108863- зам. директор

817693- канцелария

web: <http://ivazov-burgas.com>

e-mail: info-200227@edu.mon.bg

Утвърждавам:
Виктор Григоров
Директор

Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа

**Настоящият инструментариум е неизменна част от „Програмата за
превенция на ранното напускане на училище“ за учебната 2025-2026
година, утвърдена със заповед на директора № РД-28/ 15.09.2025 г.**

Основни цели:

1. Намаляване и предотвратяване на преждевременно напускане на училище и насърчаване на равния достъп до висококачествено основно и средно образование, включващо начини на учене за повторно включване в образователната система и в процеса на обучение.
2. Подобряване на ранния достъп до учене през целия живот за всички възрастови групи чрез формални, неформални и самостоятелни начини, усъвършенстване на знанията, уменията и квалификацията на работната сила и насърчаване на гъвкави начини на учене, включително чрез напътствие за кариерно развитие и валидиране на придобитата квалификация.

Специфични цели:

1. Да се намали броят на преждевременно напусналите ученици, като своевременно се идентифицират системни пропуски в компетентностите им и се осигури възможност за допълнително обучение, което да ги компенсира и да повиши мотивацията им за успех.
2. Да се повиши професионалната компетентност на педагогическите специалисти както за оценяване на пропуските на учениците в процеса на обучението, така и за

подобряване на постиженията им при овладяване на ключови компетентности, като се разработи подходящ инструментариум.

3. Да се използват възможностите на кариерното ориентиране за подкрепа на ученици, които са в риск от преждевременно напускане на образователната система, с оглед на бъдещата им социална, професионална и личностна реализация.

4. Да се оптимизира взаимодействието на училището с родителите на учениците от уязвимите групи и с местната общност за устойчивото задържане на учениците в училище.

5. Да се създаде мотивираща и позитивна среда за популяризиране на постиженията, компетентностите и творческите резултати на учениците чрез участието им в междуучилищни дейности и инициативи.

6. Да се реализират дейности за подобряване на постиженията на учениците при овладяване на ключови компетентности; развитие на потенциала и възможностите им за успешно завършване на средно образование и за бъдеща социална, професионална и личностна реализация.

Инструментариумът съдържа 15 на брой инструмента (Приложение 1) за идентифициране на учениците в риск от преждевременно напускане на образователната система.

Един инструмент за установяване на пропуски включва всички тестове по учебни предмети за всеки от класовете от първи до дванадесети клас.

Целта на инструмента се декомпозира в следните задачи:

- диагностициране на индивидуалния напредък на всеки ученик;
- диагностициране на специфичните образователни потребности на всеки ученик;
- установяване на степента на постигане на очаквани резултати на ниво учебна програма и държавни стандарти за учебно съдържание;
- набелязване на мерки и дейности за подобряване на качеството на обучение.

Инструментариумът включва:

- инструменти за установяване на пропуски по учебни предмети от общообразователната подготовка за всеки от класовете от първи до дванадесети клас – 12 броя;
- инструмент за установяване на нивото на владение на българския език като чужд език –

1 брой;

- инструмент за идентифициране на системните пропуски и затруднения по учебните предмети от професионалната подготовка за класовете (8., 9. и 10. клас) от първия гимназиален етап – 1 брой;
- инструмент за идентифициране на други фактори, свързани с риск от преждевременно напускане на образователната система – 1 брой.

Всеки от инструментите за установяване на пропуски включва:

- спецификации за установяване на пропуски и затруднение по учебните предмети за съответния клас;
- тестове;
- експертна оценка на тестовите задачи и тестовете като цяло;
- критерии за оценяване на тестовите задачи и ключ с верните отговори;

- регистрационна бланка за отговорите.

Разработеният инструментариум има за цел да предложи критерии, по които да се определят конкретните потребности от предоставяне на индивидуална подкрепа на всеки

ученик в риск от преждевременно напускане на образователната система. Съгласно с тези

критерии учениците се диференцират в три групи: които имат необходимост от индивидуална подкрепа; които имат необходимост от допълнителна групово работа, и такива, които не се нуждаят от допълнителна подкрепа.

Типичните групи ученици, заплашени от отпадане са ученици с някаква степен на инвалидност, социално неадаптирани или със СОП.

Тези, които са неразпознаваеми от пръв поглед, могат да се класифицират по редица фактори – икономически, социални, образователни, етнокултурни, институционални.

- Изоставане в усвояване на учебното съдържание

Това са ученици със слаби академични постижения, което е може би една от най-често срещаните причини за отпадане от училище. Лошите оценки и ниските познавателни ре-

зултати независимо от умствените способности на учениците силно увеличат неудовлет-

вореността от процеса на учене и намаляват мотивацията за оставане в училище. Те са пречка и за успешното усвояване на знания в следващия клас, на следващо ниво.

Академичните трудности са свързани със слаба четивна грамотност, нисък успех като цяло, затруднения в изучаването на родния език и математиката.

- Определен етнически статус и имигранти

- Специфики в поведението. Учениците, които отпадат, имат история, свързана с проблеми с поведението, и тази история често може да датира от началните класове. Усилията за превенция на отпадането от училище могат да бъдат успешни, ако тези проблеми са открити рано.

- Посещаване на училище. Отпадналите от училище имат по-висок процент на постоянни закъснения и неприсъствие на училищни занятия в сравнение с тези, които остават в училище. Проблемите с посещаемостта могат да бъдат ранен сигнал, че ученикът се изключва от учебния процес. Ежедневното посещение в училище отразява мотивацията на учениците и родителската подкрепа.

- Ученици с ограничено чувство за принадлежност към училището. Отношението на учениците към училището е важен фактор, който определя оставането им в него. Учениците, които отпадат, са по-склонни да възприемат училищната обстановка като неприятна и/или без значение. Някои изследователи предполагат, че психологическата привързаност на учениците към училището и инвестициите в обучението са ключ за академичния и социалния успех и следователно ключ за оставането в училище.

Съществуват различни индикатори за тази група ученици, например: ограничено участие в културните дейности, слаба връзка с учителя, слаба социална ангажираност (няма приятели в училище), изключени от училище, не виждат ролята му за намиране на работно място.

- Семейни характеристики. Ограничените икономически ресурси са силно свързани със степента на напускане на училище, но връзката изглежда непряка. Отношението на родителите е тясно свързано с ангажираността на учениците в процента на обучение и завършване. Родителите на отпадналите ученици са по-склонни да гледат на училището отрицателно, да имат минимално участие в училище и да не държат на редовното посещение на училище. Някои етнически практики и обичаи също са ограничителен фактор за завършване на средно образование.
- Връзки с връстници. Отпадащите много често са ученици в социална изолация, не участват в дейности в училище, нямат приятели в училище.
- Училищна организация и практики. Самото училище вероятно е свързано със степента на отпадане. Някои училищни характеристики, свързани с голям брой ученици в паралелка, високо текучество на учители, липса на подкрепа за ученици с академични проблеми или проблеми в поведението, са причина за по-висок процент отпаднали ученици.
- Ценности на общността. Общността на ученика също може да допринесе за желанието му да остане в училище или да напусне училище. Възможностите за заетост на неквалифицирани работници могат да насърчат напускащите хора, докато общностите, които ясно ценят образованието и насърчават партньорствата между училищата и общността, са по-склонни да създават програми и да насърчават нагласите, които поддържат ангажираността на учениците в училището. Подкрепата на етническите малцинства и учениците с ниски доходи е от решаващо значение за осигуряването на сътрудничество в училище.

УКАЗАНИЯ ЗА ИНТЕРПРЕТИРАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ ОТПАДАНЕ СПОРЕД ИНСТРУМЕНТИ 1 – 14

Целта на тестовете в предложения инструментариум е ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и установяване на необходимостта от прилагане на диференциран подход за предоставяне на индивидуална или групова допълнителна подкрепа. Тестовете са предназначени да проверят базисните знания и компетентности на обучаемите в началото на обучението по съответната учебна дисциплина в съответния клас. Всеки тест съдържа таблица със спецификация, в която са отразени съответните компетентности, когнитивни равнища, познавателни и съдържателни области и критериите за оценяване на тестовите задачи.

След като се проведе тестът в началото на съответната учебна година, резултатите за всеки ученик се попълват в специално изготвена Регистрационна бланка, която дава обобщена информация на учителите за придобитите и липсващите компетентности на класа като цяло по съответната учебна дисциплина.

Регистрационна бланка за резултатите от теста

№ в класа/ Б О	Задача 1.	Задача 2.	...	Задача 15.	Задача 16.	В Н
Име на Ученика	А Б В Г	А Б В Г		Тук се вписва само неверният отговор (ако има такъв)	Тук се вписва само неверният отговор (ако има такъв)	
1.	А Б В Г	А Б В Г				
2.	А Б В Г	А Б В Г				
3.	А Б В Г	А Б В Г				
...	А Б В Г	А Б В Г				
Общо:	А Б В Г	А Б В Г				

Означения:

БГ – сектор с верен отговор

В – брой верни отговори

Н – брой неверни отговори

Б – брой задачи без отговор

О – общ тестов бал

Въз основа на получените от теста резултати учениците се диференцират в три групи, определени от две прагови стойности, съобразно с определени критерии.

Критерии за идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и препоръчителни дейности за подкрепа за Инструменти 1 – 12 и 14

В Таблица 1 са посочени критериите за идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система, както и препоръчителните дейности за подкрепа за Инструменти 1 – 12 и 14 от проекта (установяване на пропуски по учебни предмети от общообразователната подготовка за всеки от класовете от първи до дванадесети клас и инструмент за идентифициране на системните пропуски и затруднения по учебни предмети от професионалната подготовка за 8., 9. и 10. клас от първия гимназиален етап).

Таблица 1

Точки	Препоръчителни дейности
-------	-------------------------

от 8 т. до 18 т.	Не се нуждае от допълнителна подкрепа
от 5 т. до 7 т.	Необходимост от подкрепа в групов форма на обучение
от 0 т. до 4 т. работа	Необходимост от допълнителна индивидуална работа

При ниво на компетентности от 0 т. до 4 т. пропуските са съществени и рискът от напускане на образователната система е голям. Категорично е необходима индивидуална

работа с всеки ученик, попаднал в тази категория.

При ниво на компетентности от 5 т. до 7 т. учениците имат известни пропуски и съществува риск от напускане на образователната система. В този случай може да се използва групов работа за попълване на знанията и уменията на учениците.

При ниво на компетентности от 8 т. до 18 т. не съществува риск от напускане поради затруднение при усвояване на учебно съдържание. Справя се без допълнителна подкрепа.

Критерии за идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и препоръчителни дейности за подкрепа за Инструмент 13

В Таблица 2 са посочени критериите за идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система, както и препоръчителните дейности за подкрепа за Инструмент 13 (установяване на нивото на владение на българския език като чужд език).

Таблица 2

Точки	Препоръчителни дейности
от 16 т. до 30 т.	Не се нуждае от допълнителна подкрепа
от 9 т. до 15 т.	Необходимост от подкрепа в групов форма на обучение
от 0 т. до 8 т.	Необходимост от допълнителна индивидуална работа

При ниво на компетентности по български език като чужд от 0 т. до 8 т. категорично е необходима индивидуална работа с всеки ученик, попаднал в тази категория. Пропуските

са съществени и рискът от напускане на образователната система е голям.

При ниво на компетентности по български език като чужд от 9 т. до 15 т. може да се използва групов работа за попълване на знанията и уменията на учениците, попаднали в тази категория. Учениците имат известни пропуски и съществува риск от напускане на образователната система.

При ниво на компетентности по български език като чужд от 16 т. до 30 т. няма необходимост от допълнителна работа и не съществува риск от напускане на образователната система.

Предложените Таблици 1 и 2 с критерии за идентифициране на учениците в риск от преждевременно напускане на образователната система, които учителите попълват след проверката на тестовете, улесняват диференцирането на учениците в групи, съответно за включване в индивидуална или групова форма на работа за осъществяване на допълнителна подкрепа.

След провеждането на теста е препоръчително учителят да попълни и Карта за обратна връзка за всеки ученик. Картата за обратна връзка е приложима за всички инструменти от 1 до 14. Структурата ѝ дава възможност ясно да се определят конкретните компетентности, които ученикът притежава, както и компетентностите, за които той трябва да работи допълнително, за да ги постигне. Попълването на тази карта ще предостави необходимата за учителя информация с цел подбор и прилагане на подходящи форми, методи и средства за допълнителна подкрепа със застрашените от отпадане ученици.

Карта за обратна връзка

Ученикът притежава
компетентностите:

Ученикът трябва да работи
за постигане на компетентностите:

ИНСТРУМЕНТ ЗА СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДРУГИ РИСКОВИ ФАКТОРИ, КОИТО МОГАТ ДА ПОВЛИЯТ ВЪРХУ ПОВЕДЕНИЕТО НА УЧЕНИКА И УВЕЛИЧАВАТ РИСКА ОТ ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСКАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (ИНСТРУМЕНТ 15)

Инструментът за събиране на информация за други рискови фактори (ИСИДРФ), които могат да повлияят върху поведението на ученика и увеличават риска от преждевременно напускане на образователната система, се състои от скринингови въпросници за учителска оценка с цел:

- да се идентифицират ученици с рисков потенциал за отпадане от училище;
- да се насочи вниманието на педагогическите специалисти към оказване на подходяща подкрепа за предотвратяване на отпадането от училище.

ИСИДРФ е предназначен да идентифицира уязвимостта на ученици като възможен риск за отпадане от училище, без да се подлага на оценка личността им и да те бъдат

етикетирани. Инструментът е създаден да предостави изходни данни за насочване към задълбочена индивидуална оценка на рисковите потенциали и потребностите на застрашените ученици.

ИСИДРФ ще подпомогне учителите да разпознават учениците, които се нуждаят от допълнителна подкрепа, като обобщава систематично индивидуална информация за четири групи причини с влияние върху ученика и училищния живот. Сами по себе си усилията на учителите да събират такава системна информация могат да им помогнат да установят индивидуалните ресурси на учениците да бъдат по-успешни в ученето и в социалното си поведение.

Фактори, които влияят върху нарушаването на връзката ученик – училище и носят потенциален риск от отпадане от образователната система:

1. Семейно-битови условия, които влошават връзката ученик – училище.
2. Етнокултурни условия, които влошават връзката ученик – училище.
3. Социално поведение и взаимоотношения в училище, които влошават връзката ученик – училище.
4. Здравословни условия, които влошават връзката ученик – училище.

ИСИДРФ съдържа четири скринингови въпросника за учителска оценка на учениците.

Всеки от четирите въпросника операционализира изброените по-горе фактори в достъпни за отчитане показатели/индикатори за оценка на рисковия потенциал в жизнения контекст на ученика. Към въпросниците е приложена подробна инструкция за еднозначно качествено и количествено оценяване по всеки показател.

ИСИДРФ дава възможност да бъде установена степента на индивидуалния рисков потенциал на ученика да отпадне от училище (количествена оценка) и да бъде очертан индивидуален профил на рисковия потенциал на ученика за отпадане от училище (съдържателно съотношение на причините за отпадане).

**Показатели/индикатори за оценка на рисковото въздействие
на причините/факторите за влошаване на връзката между ученик и училище
и потенциала за отпадане**

А. Показатели на семейно-битовите условия

№	Условие	Показатели
1.	Семейна структура	Пълно семейство
		Непълно семейство
		Разширено семейство/баба и дядо
		Роднини/настойници
		Приемно семейство
		Осиновители
		Институционална грижа
2.	Характеристика на жилището, което обитава ученикът	Постоянно/собственост на семейството
		На близък роднина
		Общинско жилище
		Под наем
		Временно, краткосрочно ЦНСТ, защитено жилище

3. Битови условия

Без определено жилище

Непригодни за нуждите на ученика
Ниска хигиена в жилището
Липса на електричество и/или течаща вода
Пренаселеност, ограничено жизнено пространство
Голямо текучество на хора, които не са членове на семейството
Условия, затрудняващи учебната самоподготовка

4. Условия в квартала, в който живее ученикът

Отдалеченост/липса на удобен транспорт
Наличие на етническо напрежение
Концентрация на криминални прояви
Явни признаци за търговия и/или употреба на наркотици

5. Социално-икономически статус на семейството

Осезаема бедност
Безработица на родителите
Сезонна работа на родителите
Работа на родителите, свързана с постоянно движение и сменяне на местообитаването
Постоянна работа в чужбина
Периодична работа в чужбина
Многодетно семейство с работещи малолетни или непълнолетни деца

Образователен статус на родителите/настойниците образование

Неграмотни, без училищно
Начално образование
Основно образование
Средно образование
Висше образование

6. Безопасни условия на живот

Данни за употреба на физическо насилие над ученика
Неадекватно родителско поведение, което застрашава здравето на ученика

Данни за злоупотреба с алкохол и/или наркотици от страна на родител(ите)
Данни за психично насилие и negliжиране на ученика
Експлоатация на ученика
Данни за грубо и жестоко отношение от възрастните, което предизвиква страхове у ученика

7. Отношение на родителите/настойниците към училищното образование

Високо ценят образованието и влагат целенасочени усилия за училищния успех
Положително отношение, търсят сътрудничество с учителите
Оказват подкрепа по силите си, но не поддържат контакт с учителите
Проявяват незаинтересованост към училищния живот
Не желаят да сътрудничат с учителите и не оказват помощ на ученика
Зле настроени са към училището
Подценяват училищното образование и възпират ученика от училище

8. Семейни отношения

Напрегнати конфликти в семейството
Родителите/настойниците не се интересуват от децата, не отделят време за общуване
Неумение за контрол над децата от страна на родителите/настойниците
Налагане на свръхконтрол и авторитарна дисциплина в семейството
Разрив в отношенията между родителите и борба за попечителство
Ученикът е отчужден и не контактува с родителите/настойниците
Ученикът е изоставен от родителите си

Б. Показатели на етнокултурните условия, които влошават връзката ученик – училище

1. Ученикът и неговото семейство се самоопределят със следната етническа принадлежност:

Българска
Турска
Ромска
Арменска
Смесен произход
Друга.....

2. Характеристики на общността, в която живеят ученикът и неговото семейство

Компактна етнокултурна
маргинализирана
общност
Смесена етнокултурна,
нееднородна
маргинализирана
общност
Немаргинализирана
общност

3 Възгледи за ценността на образованието в семейството на ученика

Образованието на децата
е основен приоритет
Важно е децата да
посещават училище
Добре е децата да ходят
на училище, докато са
малки
По-добре е децата да са
си у дома, вместо да
посещават училище
Семейството няма
средства за училищно
образование на децата
Училището не е полезно
за децата, не им помага в
живота

4. Традиции и нагласи в общността, в която живее ученикът

Традиция за сключване
на ранни бракове
Опасения децата да не
бъдат откраднати от
училище
Недоверие и враждебно
отношение към
училището
Традиции за ранно
ангажиране на децата в
осигуряване на доходите
на семейството
Сезонно трудово
мигриране с участие на
децата

В. Социално поведение и взаимоотношения в училище, които влошават връзката ученик – училище

№	Условие	Показатели
1.	Проблеми с контрола на поведението и дисциплината в училище	Действа импулсивно, не умее да се въздържа Не умее да спазва правила Противоречи на учителите, опонира и се противопоставя на изискванията Не се подчинява на авторитети Системно нарушава дисциплината в училище
2.	Неприемане и отхвърляне от съучениците	Повечето съученици в класа не харесват и не общуват с ученика Не е популярен сред съучениците си Съучениците не желаят да общуват с ученика и целенасочено го отбягват
3.	Отдръпване, самота и изолация	Ученикът постоянно страни от съучениците си Ученикът не умее да поема инициатива в общуването и не създава контакти със съученици Ученикът няма приятели и видимо се чувства самотен в училище Ученикът се затваря в себе си и се изолира от съученици и учители
4.	Незаинтересованост, отрицателно отношение към училището	Ученикът не проявява интерес към ученето Ученикът проявява осезателно нежелание да полага усилия в ученето Ученикът няма предпочитан учебен предмет Ученикът изразява негативизъм към училището Ученикът проявява пренебрежение към учителите

5. Враждебност и агресивно поведение

Ученикът проявява враждебност към съучениците
Ученикът проявява враждебност към учителите
Съучениците се оплакват, че ученикът ги тормози
Ученикът открито напада с думи и физически действия съучениците
Ученикът открито напада с думи и физически действия учители
Ученикът злоупотребява с алкохол и се държи цинично
Ученикът злоупотребява и/или разпространява наркотици

6. Страх от съученици или учители

Ученикът проявява страх от свои съученици
Ученикът проявява признаци на страх от учител/и
Ученикът споделя мъчителен страх от учител/и
Ученикът се оплаква от тормоз и издевателства в училище

7. Посещение на учебните занятия часове

Посещава редовно всички
Има незначителен брой неизвинени отсъствия
Систематично не посещава часовете по отделен учебен предмет
Натрупва значителен брой извинени отсъствия
Натрупва значителен брой неизвинени отсъствия
Често демонстративно напуска класната стая по време на час, без да дава обяснение
Систематично бяга от училище и не посещава учебните занятия

Г. Показатели за здравословните условия, които влошават връзката ученик – училище

№ Условие

Показатели

1. Здравословно състояние на ученика

Често боледува и натрупва извинени отсъствия

Има диагноза за тежко хронично заболяване

Има специални образователни потребности (СОП)

Има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено), което затруднява ученето

2. Здравословно състояние на родителите/настойниците

Майката/настойничката е с тежко хронично заболяване

Бащата/настойникът е с тежко хронично заболяване

Братя или сестри са с тежко хронично заболяване

Майката/настойничката има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено)

Бащата/настойникът има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено)

Братя или сестри са със сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено)

Член на семейството е с психиатрична диагноза

3. Нездравословни зависимости в семейството

Майката/настойничката е с алкохолизъм

Бащата/настойникът е с алкохолизъм

Брат/сестра е с алкохолизъм

Майката/настойничката е с наркомания

Бащата/настойникът е с наркомания

Брат/сестра е с наркомания

Степен на индивидуалния рисков потенциал на ученика за преждевременно напускане на образователната система (ПНОС)

Степента на индивидуалния рисков потенциал на ученика се оценява по петобална скала. Има възможност за определяне на степента на риска по всеки един от четирите фактора – семейно-битови условия, етнокултурни условия, социално поведение и взаимоотношения в училище и здравословни условия. Извежда се и обща степен на индивидуалния рисков потенциал.

Степен на риска от ПНОС

Препоръчителни мерки

1. Няма риск от отпадане	–
2. Има нисък риск от отпадане	Включване в програми за превенция
3. Има среден риск от отпадане	Включване в програми за превенция
4. Има повишен риск от отпадане	Ангажиране в групи за подкрепа
5. Има висок риск от отпадане	Оказване на индивидуална подкрепа

ИСИДРФ е разработен в четири версии, предназначени за приложение в различни степени и етапи на образователната система:

1. Вариант за оценка на индивидуалния рисков потенциал в 1. клас.
2. Вариант за оценка на индивидуалния рисков потенциал във 2. – 4. клас.
3. Вариант за оценка на индивидуалния рисков потенциал в 5. – 8. клас.
4. Вариант за оценка на индивидуалния рисков потенциал в 9. – 12. клас.

Всеки вариант е съобразен с особеностите на възрастта на учениците и отчита динамиката в психичното им развитие.

Вариант на ИСИДРФ за оценка на индивидуалния рисков потенциал в 1. клас. Инструкция за работа с ИСИДРФ за 1. клас.

Начини за регистриране и оценяване на отговорите

Отговарянето и регистрирането на учителските оценки в Индивидуалната бланка на ученика следва да се осъществява според описанието на всеки показател, представено в следния инструктивен текст.

Скала А. Показатели/индикатори за оценка на рисковото въздействие на причините/факторите за влошаване на връзката между ученик и училище и потенциала за отпадане

1. Семейна структура

- Пълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство и с двамата си родители – 0 точки

Непълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее само с един от родителите си – 1 точка

- Разширено семейство/баба и дядо – отбелязва се, в случай че ученикът живее при баба си и дядо си без майката и бащата – 1 точка
- Роднини/настойници – отбелязва се, в случай че ученикът живее при роднини, които официално или неофициално са негови настояници – 2 точки
- Приемно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в приемно семейство 2 точки
- Осинователи – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство с осиновителите си – 2 точки
- Социална грижа – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие - 2 точки

2. Характеристика на жилището, което обитава ученикът

- Постоянно/собственост на семейството – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в собствено жилище за постоянно – 0 точки
- На близък роднина – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее продължително време в жилище на близък – 0 точки
- Общинско жилище – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в общинско жилище под наем – 0 точки
- Под наем – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в жилище на свободен наем – 0 точки
- Временно, краткосрочно – отбелязва се, в случай че семейството на ученика обитава временно жилище и често го сменя – 1 точка
- ЦНСТ, защитено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие – 1 точка
- Без определено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът няма установен постоянен адрес и често сменя местоживеенето си или скита без адрес – 5 точки
- Битови условия (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)
- Непригодни за нуждите на ученика – отбелязва се при явни физически признаци на лицето за недохранване (ръст, тегло); липса на отделно легло за сън и почивка; признаци на нечистоплътност – 5 точки
- Ниска хигиена в жилището – отбелязва се, в случай че хигиената е занемарена до степен, водеща до риск от болест – 1 точка
- Липса на електричество и/или течаща вода – отбелязва се, ако такива няма в продължение на един или повече месеци, и/или няма вероятност да има в последващ период (например спрени са поради неплащани сметки и семейството няма как да ги заплати) – 1 точка
- Пренаселеност, ограничено жизнено пространство – отбелязва се при обитаване на голям брой хора в малко жилищно пространство – 1 точка
- Голямо текучество на хора, които не са членове на семейството – отбелязва се при често появяване на хора, временно пребиваващи в дома, с неясна цел и функция или създаващи предпоставки за промяна в обичайния ритъм на живот – 2 точки
- Условия, затрудняващи учебната самоподготовка – отбелязва се при отсъствие или невъзможност да се обособи лично пространство за учене, тишина и спокойствие – 2 точки

3. Условия в квартала, в който живее ученикът

(Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Отдалеченост/липса на удобен транспорт – когато мястото на живеене е отдалечено от други населени места и достъпът до училище и други важни социални и културни институции е значително затруднен – 1 точка
- Наличие на етническо напрежение – отбелязва се при наличие на системни междуетнически конфликти в общността, ескалиране на напрежението като предпоставка за противообществено поведение – 2 точки
- Концентрация на криминални прояви – ако има такава информация, напр. чести кражби, посегателства, побои и др. – 2 точки

4. Социално-икономически статус на семейството

(Може да бъдат отбелязани два отговора.)

- Осеждаема бедност – отбелязва се при наличие на информация за много ниски доходи на семейството – около или под границата на бедността – 2 точки
- Безработица на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители/настойници са безработни – 1 точка
- Сезонна работа на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се препитават със сезонна работа в околността – 1 точка
- Работа на родителите, свързана с постоянно движение и сменяне на местообитаването – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се занимават с работа, която налага постоянно или често придвижване от място на място – 3 точки
- Постоянна работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители продължително работят извън страната – 1 точка
- Периодична работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация за краткосрочна или сезонна работа на родителите в чужбина – 1 точка
- Многодетно семейство с работещи малолетни или непълнолетни деца – отбелязва се при наличие на информация, че някои от децата в семейството работят временно или постоянно в помощ на семейството – 3 точки

5. Образователен статус на родителите/настойниците

Отбелязва се най-високата образователна степен на родител/настойник в семейството.

- Неграмотни, без училищно образование – 5 точки
- Начално образование – 4 точки
- Основно образование – 3 точки
- Средно образование – 1 точка
- Висше образование – 0 точки

6. Отношение на родителите/настойниците към училищното образование

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Високо ценят образованието и влагат целенасочени усилия за училищния успех – 0 точки
- Положително отношение, търсят сътрудничество с учителите – 0 точки
- Оказват подкрепа по силите си, но не поддържат контакт с учителите – 0 точки
- Проявяват незаинтересованост към училищния живот – 1 точка
- Не желаят да сътрудничат с учителите и не оказват помощ – 2 точки
- Зле настроени са към училището – 3 точки
- Подценяват училищното образование и възпират ученика от училище – 5 точки

Скала Б. Показатели на етнокултурните условия, които влошават връзката ученик – училище

7. Ученикът и неговото семейство се самоопределят със следната етническа принадлежност

Въз основа на разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на етническа принадлежност.

- Българско – 0 точки
- Турско – 1 точка

- Ромско – 2 точки
- Арменско – 0 точки
- Смесен произход – 0 точки
- Друго.....

8. Характеристики на общността, в която живеят ученикът и неговото семейство

- Компактна етно културна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с една и съща етническа и религиозна принадлежност и специфична езикова среда – 3 точки
- Смесена етнокултурна, нееднородна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с различна етническа и религиозна принадлежност и езикова среда – 4 точки
- Немаргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително небедно население с непреобладаваща малцинствена етническа принадлежност – 0 точки

9. Възгледи за ценността на образованието в семейството на ученика

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите, класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Образованието на децата е основен приоритет – 0 точки
- Важно е децата да посещават училище – 0 точки
- Добре е децата да ходят на училище, докато са малки – 1 точка
- По-добре е децата да са си у дома, вместо да посещават училище – 2 точки
- Семейството няма средства за училищно образование на децата – 3 точки
- Училището не е полезно за децата, не им помага в живота – 4 точки

10. Традиции и нагласи в общността, в която живее ученикът

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните нагласи на родителско отношение в общността.

- Традиция за сключване на ранни бракове – 5 точки
- Опасения децата да не бъдат откраднати от училище – 4 точки
- Недоверие и враждебно отношение към училището – 4 точки
- Традиции за ранно ангажиране на децата в осигуряване на доходите на семейството – 4 точки
- Сезонно трудово мигриране с участие на децата – 5 точки

Скала Г. Показатели за здравословните условия, които влошават връзката ученик – училище

11. Здравословно състояние на ученика

Въз основа на собствени наблюдения и разговори с родители, класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословно състояние на ученика, в случай че има заболяване.

- Има диагноза за тежко хронично заболяване – 2 точки
- Има специални образователни потребности (СОП) – 1 точка
- Има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено), което затруднява ученето – 3 точки

12. Здравословно състояние на родителите/настойниците

Въз основа на разговори с родители и учители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословни състояния на членове на семейството на ученика, в случай че има заболяване.

- Майката/настойничката е с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Бащата/настойникът е с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Братя или сестри са с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Майката/настойничката има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Бащата/настойникът има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Братя или сестри са със сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Член на семейството е с психиатрична диагноза – 3 точки

13. Нездравословни зависимости в семейството

Въз основа на разговори с родители, учители и хора от общността класният ръководител следва да избере и да отбележи до три от изброените зависимости състояния на членове от семейството на ученика, в случай че има такива зависимости.

- Майка/настойничка с алкохолизъм – 3 точки
- Баща/настойник с алкохолизъм – 3 точки
- Брат/сестра с алкохолизъм – 2 точки
- Майка/настойничка с наркомания – 3 точки
- Баща/настойник с наркомания – 3 точки
- Брат/сестра с наркомания – 2 точки

ОЦЕНКА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДАННИТЕ

Точките, приписани на отговорите по ключа на всяка една от скалите, се сумират и междинният резултат се оценява според таблиците за степен на риска.

Скала А. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за семейно-битовите условия на живот на ученика

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 5 точки	1. Няма риск от отпадане
6 – 11 точки	2. Има нисък риск от отпадане
12 – 17 точки	3. Има среден риск от отпадане
18 – 23 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 23 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Б. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за етнокултурните условия на живот на ученика

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 2 точки	1. Няма риск от отпадане

3 – 5 точки
6 – 8 точки
9 – 11 точки
Над 11 точки

2. Има нисък риск от отпадане
3. Има среден риск от отпадане
4. Има повишен риск от отпадане
5. Има висок риск от отпадане

Скала Г. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за здравословните условия на живот на ученика

Брой точки
училище
0 – 1 точки
2 – 3 точки
4 – 5 точки
6 – 8 точки
Над 8 точки

Степен на риска от отпадане от
1. Няма риск от отпадане
2. Има нисък риск от отпадане
3. Има среден риск от отпадане
4. Има повишен риск от отпадане
5. Има висок риск от отпадане

Степента на индивидуалния риск на ученика да спре да посещава училище, се изчислява като сума от набраните точки по четирите скали.

Степен на индивидуалния рисков потенциал на ученика от отпадане от училище

Брой точки
училище
0 – 8 точки
9 – 19 точки
20 – 30 точки
31 – 42 точки
Над 42 точки

Степен на риска от отпадане от
1. Няма риск от отпадане
2. Има нисък риск от отпадане
3. Има среден риск от отпадане
4. Има повишен риск от отпадане
5. Има висок риск от отпадане

Вариант на ИСИДРФ за оценка на индивидуалния рисков потенциал във 2. – 4. клас. Инструкция за работа с ИСИДРФ за 2. – 4. клас.

Начини за регистриране и оценяване на отговорите

Отговарянето и регистрирането на учителските оценки в Индивидуалната бланка на ученика следва да се осъществява според описанието на всеки един показател, представе
но в следния инструктивен текст.

Скала А. Показатели/индикатори за оценка на рисковото въздействие на причините/факторите за влошаване на връзката между ученик и училище и потенциала за отпадане

1. Семейна структура

- Пълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство и с двамата си родители – 0 точки
- Непълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее само с един от родителите си – 1 точка
- Разширено семейство/баба и дядо – отбелязва се, в случай че ученикът живее при баба си и дядо си без майката и бащата – 1 точка

- Роднини/настойници – отбелязва се, в случай че ученикът живее при роднини, които официално или неофициално са негови настойници – 2 точки
- Приемно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в приемно семейство – 2 точки
- Осиновители – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство с осиновителите си – 2 точки
- Социална грижа – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие – 2 точки

2. Характеристика на жилището, което обитава ученикът

- Постоянно/собственост на семейството – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в собствено жилище за постоянно – 0 точки
- На близък роднина – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее продължително време в жилище на близък – 0 точки
- Общинско жилище – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в общинско жилище под наем – 0 точки
- Под наем – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в жилище на свободен наем – 0 точки
- Временно, краткосрочно – отбелязва се, в случай че семейството на ученика обитава временно жилище и често го сменя – 1 точка
- ЦНСТ, защитено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие – 1 точка
- адрес и често сменя местоживеенето си или скита без адрес – 5 точки

3. Битови условия (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Непригодни за нуждите на ученика – отбелязва се при явни физически признаци на лицето за недохранване (ръст, тегло); липса на отделно легло за сън и почивка; признаци на нечистоплътност – 5 точки
- Ниска хигиена в жилището – отбелязва се, в случай че хигиената е занемарена до степен, водеща до риск от болест – 1 точка
- Липса на електричество и/или течаща вода – отбелязва се, ако такива няма в продължение на един или повече месеци и/или няма вероятност да има в последващ период (например спрени поради неплащани сметки и семейството няма как да ги заплати) – 1 точка
- Пренаселеност, ограничено жизнено пространство – отбелязва се при обитаване на голям брой хора в малко жилищно пространство – 1 точка
- Голямо текучество на хора, които не са членове на семейството – отбелязва се при често появяване на хора, временно пребиваващи в дома, с неясна цел и функция или създаващи предпоставки за промяна в обичайния ритъм на живот – 2 точки
- Условия, затрудняващи учебната самоподготовка – отбелязва се при отсъствие или невъзможност да се обособи лично пространство за учене, тишина и спокойствие – 2 точки

4. Условия в квартала, в който живее ученикът

(Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Отдалеченост/липса на удобен транспорт – когато мястото на живеене е отдалечено от други населени места и достъпът до училище и други важни социални и културни институции е значително затруднен – 1 точка
- Наличие на етническо напрежение – отбелязва се при наличие на системни между етнически конфликти в общността, ескалиране на напрежението като предпоставка за противообществено поведение – 2 точки
- Концентрация на криминални прояви – ако има такава информация, напр. чести кражби, посегателства, побои и др. – 2 точки
- Явни признаци за търговия и/или употреба на наркотици – отбелязва се, в случай че в населеното място районът се посочва като такъв, без задължително да е налице полицейско райониране на територията по този критерий – 2 точки

5. Социално-икономически статус на семейството

(Може да бъдат отбелязани два отговора.)

- Осезаема бедност – отбелязва се при наличие на информация за много ниски доходи на семейството – около или под границата на бедността – 2 точки
- Безработица на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители/настойници са безработни – 1 точка
- Сезонна работа на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се препитават със сезонна работа в околността – 1 точка
- Работа на родителите, свързана с постоянно движение и сменяне на местообитаването – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се занимават с работа, която налага постоянно или често придвижване от място на място – 3 точки
- Постоянна работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители продължително работят извън страната – 1 точка
- Периодична работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация за краткосрочна или сезонна работа на родителите в чужбина – 1 точка
- Многодетно семейство с работещи малолетни или непълнолетни деца – отбелязва се при наличие на информация, че някои от децата в семейството работят временно или постоянно в помощ на семейството – 3 точки

6. Образователен статус на родителите/настойниците

Отбелязва се най-високата образователна степен на родител/настойник в семейството.

- Неграмотни, без училищно образование – 5 точки
- Начално образование – 4 точки
- Основно образование – 3 точки
- Средно образование – 1 точка
- Висше образование – 0 точки

7. Безопасни условия на живот (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Данни за употреба на физическо насилие над ученика – отбелязва се при наличие на видими признаци или надеждна информация за физическо малтретиране – 5 точки
- Неадекватно родителско поведение, което застрашава здравето на ученика – отбелязва се при наличие на заболяване на ученика, за което родителите не осигуряват достъп до съответни специалисти и при неосигуряване на лечение и/или медикаменти – 3 точки

- Данни за злоупотреба с алкохол и наркотици от страна на родителите – отбелязва се при наличие на информация за злоупотреба с алкохол или наркотици в дома на ученика – 3 точки
- Данни за психично насилие и неглижиране на ученика – отбелязва се при наличие на информация за системен тормоз на ученика, пренебрежение към личното достойнство и целенасочена липса на обгрижване – 5 точки
- Експлоатация на ученика – отбелязва се при наличие на информация за принуждаване на ученика към непривичен за възрастта труд или криминални прояви с цел печалба – 4 точки
- Данни за грубо и жестоко отношение от възрастните, което предизвиква страхове у ученика – отбелязва се при наличие на информация за сурови наказания и деспотична дисциплина – 5 точки

8. Отношение на родителите/настойниците към училищното образование

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Високо ценят образованието и влагат целенасочени усилия за училищния успех – 0 точки
- Положително отношение, търсят сътрудничество с учителите – 0 точки
- Оказват подкрепа по силите си, но не поддържат контакт с учителите – 0 точки
- Проявяват незаинтересованост към училищния живот – 1 точка
- Не желаят да сътрудничат с учителите и не оказват помощ – 2 точки
- Зле настроени са към училището – 3 точки
- Подценяват училищното образование и възпират ученика от училище – 5 точки

9. Семейни отношения

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Напрегнати конфликти в семейството – 1 точка
- Родителите/настойниците не се интересуват от децата, не отделят време за общуване – 1 точка
- Неумение за контрол над децата от страна на родителите/настойниците – 2 точка
- Налагане на свръхконтрол и авторитарна дисциплина в семейството – 2 точки
- Разрив в отношенията между родителите и борба за попечителство – 3 точки
- Ученикът е отчужден и не контактува с родителите/настойниците – 3 точки
- Ученикът е изоставен от родителите си – 5 точки

Скала Б. Показатели на етнокултурните условия, които влошават връзката ученик – училище

10. Ученикът и неговото семейство се самоопределят със следната етническа принадлежност

Въз основа на разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на етническа принадлежност.

- Българска – 0 точки
- Турска – 1 точка
- Ромска – 2 точки
- Арменска – 0 точки
- Смесен произход – 0 точки
- Друга

11. Характеристики на общността, в която живее ученикът и неговото семейство

- Компактна етнокултурна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с една и съща етническа и религиозна принадлежност и специфична езикова среда – 3 точки
- Смесена етнокултурна, нееднородна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с различна етническа и религиозна принадлежност и езикова среда – 4 точки
- Немаргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее район/квартал/махала с относително небедно население с непреобладаваща немалцинствена етническа – 0 точки

12. Възгледи за ценността на образованието в семейството на ученика

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Образованието на децата е основен приоритет – 0 точки
- Важно е децата да посещават училище – 0 точки
- Добре е децата да ходят на училище, докато са малки – 1 точка
- По-добре е децата да са си у дома, вместо да посещават училище – 2 точки
- Семейството няма средства за училищно образование на децата – 3 точки
- Училището не е полезно за децата, не им помага в живота – 4 точки

13. Традиции и нагласи в общността, в която живее ученикът

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните нагласи на родителско отношение в общността.

- Традиция за сключване на ранни бракове – 5 точки
- Опасения децата да не бъдат откраднати от училище – 4 точки
- Недоверие и враждебно отношение към училището – 4 точки
- Традиции за ранно ангажиране на децата в осигуряване на доходите на семейството – 4 точки
- Сезонно трудово мигриране с участие на децата – 5 точки

Скала В. Социално поведение и взаимоотношения в училище, които влошават връзката ученик – училище

14. Проблеми с контрола на поведението и дисциплината в училище

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в поведението на ученика.

- Действа импулсивно, не умее да се въздържа – 1 точка
- Не умее да спазва правила – 2 точки
- Противоречи на учителите, опонира и се противопоставя на изискванията – 2 точки
- Не се подчинява на авторитети – 3 точки
- Системно нарушава дисциплината в училище – 3 точки
- Няма изразени проблеми с поведението, спазването на правилата и дисциплината в училище – 0 точки

15. Неприемане и отхвърляне от съучениците

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи само едно от най-типичните отношения към ученика от страна на съучениците.

- Повечето съученици в класа не харесват и не общуват с ученика – 1 точка
- Съучениците не желаят да общуват с ученика и целенасочено го отбягват – 3 точки
- Ученикът е приет от класа и общува със съучениците си – 0 точки

16. Страх от съученици или учители

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в преживяванията на ученика.

- Ученикът проявява страх от свои съученици – 2 точки
- Ученикът проявява признаци на страх от учител/и – 2 точки
- Ученикът споделя за мъчителен страх от учител/и – 3 точки
- Ученикът се оплаква от тормоз и издевателства в училище – 4 точки
- Ученикът не се оплаква от тормоз и в поведението му не се наблюдават страхове от учители и/или съученици – 0 точки

Скала Г. Показатели за здравословните условия, които влошават връзката ученик – училище

17. Здравословно състояние на ученика

Въз основа на собствени наблюдения и разговори с родители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените за здравословното състояние на ученика, в случай че има заболяване.

- Често боледува и натрупва извинени отсъствия – 1 точка
- Има диагноза за тежко хронично заболяване – 2 точки
- Има специални образователни потребности (СОП) – 1 точка
- Има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено), което затруднява ученето – 3 точки

18. Здравословно състояние на родителите/настойниците

Въз основа на разговори с родители и учители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословни състояния на членове на семейството на ученика, в случай че има заболяване.

- Майката/настойничката е с тежко хронично заболяване – 1 точка

- Бащата/настойникът е с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Братя или сестри са с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Майката/настойничката има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Бащата/настойникът има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Братя или сестри са със сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Член на семейството е с психиатрична диагноза – 3 точки

19. Нездравословни зависимости в семейството

Въз основа на разговори с родители, учители и хора от общността класният ръководител следва да избере и да отбележи до три от изброените зависими състояния на членове от семейството на ученика, в случай че има такива зависимости.

- Майка/настойничка с алкохолизъм – 3 точки
- Баща/настойник с алкохолизъм – 3 точки
- Брат/сестра с алкохолизъм – 2 точки
- Майка/настойничка с наркомания – 3 точки
- Баща/настойник с наркомания – 3 точки
- Брат/сестра с наркомания – 2 точки

ОЦЕНКА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДАННИТЕ

Точките, приписани на отговорите по ключа на всяка от скалите, се сумират и междинният резултат се оценява според таблиците за степен на риска.

Скала А. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за семейно битовите условия на живот на ученика:

Брой точки	Степен на риска от отпадане от училище
0 – 7 точки	1. Няма риск от отпадане
8 – 16 точки	2. Има нисък риск от отпадане
17 – 25 точки	3. Има среден риск от отпадане
26 – 34 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 34 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Б. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за етнокултурните условия на живот на ученика:

Брой точки	Степен на риска от отпадане от училище
0 – 2 точки	1. Няма риск от отпадане
3 – 5 точки	2. Има нисък риск от отпадане
6 – 8 точки	3. Има среден риск от отпадане
9 – 12 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 12 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала В. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за социалното поведение и взаимоотношенията в училище на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 1 точки	1. Няма риск от отпадане
2 – 3 точки	2. Има нисък риск от отпадане
4 – 6 точки	3. Има среден риск от отпадане
7 – 9 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 9 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Г. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за здравословните условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 1 точки	1. Няма риск от отпадане
2 – 3 точки	2. Има нисък риск от отпадане
4 – 6 точки	3. Има среден риск от отпадане
7 – 9 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 9 точки	5. Има висок риск от отпадане

Степента на индивидуалния риск на ученика да спре да посещава училище се изчислява като сума от набраните точки по четирите скали.

Степен на индивидуалния рисков потенциал на ученика от отпадане от училище.

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 11 точки	1. Няма риск от отпадане
12 – 27 точки	2. Има нисък риск от отпадане
28 – 45 точки	3. Има среден риск от отпадане
46 – 64 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 64 точки	5. Има висок риск от отпадане

**Вариант на ИСИДРФ за оценка на индивидуалния рисков потенциал в 5. – 8. клас.
Инструкция за работа с ИСИДРФ за 5. – 8. клас.**

Начини за регистриране и оценяване на отговорите

Отговарянето и регистрирането на учителските оценки в Индивидуалната бланка на ученика следва да се осъществява според описанието на всеки един показател, представено в следния инструктивен текст.

Скала А. Показатели/индикатори за оценка на рисковото въздействие на причините/факторите за влошаване на връзката между ученик и училище и потенциала за отпадане

1. Семейна структура

- Пълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство и с двамата си родители – 0 точки

- Непълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее само с един от родителите си – 1 точка
- Разширено семейство/баба и дядо – отбелязва се, в случай че ученикът живее при баба си и дядо си без майката и бащата – 1 точка
- Роднини/настойници – отбелязва се, в случай че ученикът живее при роднини, които официално или неофициално са негови настойници – 2 точки
- Приемно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в приемно семейство – 2 точки
- Осиновители – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство с осиновители те си – 2 точки
- Социална грижа – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие – 2 точки

2. Характеристика на жилището, което обитава ученикът

- Постоянно/собственост на семейството – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в собствено жилище за постоянно – 0 точки
- На близък роднина – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее продължително време в жилище на близък – 0 точки
- Общинско жилище – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в общинско жилище под наем – 0 точки
- Под наем – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в жилище на свободен наем – 0 точки.
- Временно, краткосрочно – отбелязва се, в случай че семейството на ученика обитава временно жилище и често го сменя – 1 точка
- ЦНСТ, защитено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално
- общежитие – 1 точка
- Без определено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът няма установен постоянен адрес и често сменя местоживеенето си или скита без адрес – 5 точки

3. Битови условия (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Непригодни за нуждите на ученика – отбелязва се при явни физически признаци на лицето за недохранване (ръст, тегло); липса на отделно легло за сън и почивка; признаци на нечистоплътност – 5 точки
- Ниска хигиена в жилището – отбелязва се, в случай че хигиената е занемарена до степен, водеща до риск от болест – 1 точка
- Липса на електричество и/или течаща вода – отбелязва се, ако такива няма в продължение на един или повече месеци и/или няма вероятност да има в последващ период (например спрени поради неплащани сметки и семейството няма как да ги заплати) – 1 точка
- Пренаселеност, ограничено жизнено пространство – отбелязва се при обитаване на голям брой хора в малко жилищно пространство – 1 точка
- Голямо текучество на хора, които не са членове на семейството – отбелязва се при често появяване на хора, временно пребиваващи в дома с неясна цел и функция или създаващи предпоставки за промяна в обичайния ритъм на живот – 2 точки

- Условия, затрудняващи учебната самоподготовка – отбелязва се при отсъствие или невъзможност да се обособи лично пространство за учене, тишина и спокойствие – 2 точки

4. Условия в квартала, в който живее ученикът (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Отдалеченост/липса на удобен транспорт – когато мястото на живеене е отдалечено от други населени места и достъпът до училище и други важни социални и културни институции е значително затруднен – 1 точка
- Наличие на етническо напрежение – отбелязва се при наличие на системни междуетнически конфликти в общността, ескалиране на напрежението като предпоставка за противообществено поведение – 2 точки
- Концентрация на криминални прояви – ако има такава информация, напр. чести кражби, посегателства, побои и др. – 2 точки
- Явни признаци за търговия и/или употреба на наркотици – отбелязва се, в случай че в населеното място районът се посочва като такъв, без задължително да е налице полицейско райониране на територията по този критерий – 2 точки

5. Социално-икономически статус на семейството (Може да бъдат отбелязани два отговора.)

- Осезаема бедност – отбелязва се при наличие на информация за много ниски доходи на семейството – около или под границата на бедността – 2 точки
- Безработица на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители/настойници са безработни – 1 точка
- Сезонна работа на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се препитават със сезонна работа в околността – 1 точка
- Работа на родителите, свързана с постоянно движение и сменяне на местообитаването – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се занимават с работа, която налага постоянно или често придвижване от място на място – 3 точки
- Постоянна работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители продължително работят извън страната – 1 точка
- Периодична работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация за краткосрочна или сезонна работа на родителите в чужбина – 1 точка
- Многодетно семейство с работещи малолетни или непълнолетни деца – отбелязва се при наличие на информация, че някои от децата в семейството работят временно или постоянно в помощ на семейството – 3 точки

6. Образователен статус на родителите/настойниците

Отбелязва се най-високата образователна степен на родител/настойник в семейството.

- Неграмотни, без училищно образование – 5 точки
- Начално образование – 4 точки
- Основно образование – 3 точки
- Средно образование – 1 точка
- Висше образование – 0 точки

7. Безопасни условия на живот (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Данни за употреба на физическо насилие над ученика – отбелязва се при наличие на видими признаци или надеждна информация за физическо малтретиране – 5 точки
- Неадекватно родителско поведение, което застрашава здравето на ученика – отбелязва се при наличие на заболяване на ученика, за което родителите не осигуряват достъп до съответни специалисти и при неосигуряване на лечение и/или медикаменти – 3 точки
- Данни за злоупотреба с алкохол и наркотици от страна на родителите – отбелязва се при наличие на информация за злоупотреба с алкохол или наркотици в дома на ученика – 3 точки
- Данни за психично насилие и negliжиране на ученика – отбелязва се при наличие на информация за системен тормоз на ученика, пренебрежение към личното достойнство и целенасочена липса на обгрижване – 5 точки
- Експлоатация на ученика – отбелязва се при наличие на информация за принуждаване на ученика да полага непривичен за възрастта му труд или за криминални прояви с цел печалба – 4 точки
- Данни за грубо и жестоко отношение от възрастните, което предизвиква страхове у ученика – отбелязва се при наличие на информация за сурови наказания и деспотична дисциплина – 5 точки

8. Отношение на родителите/настойниците към училищното образование

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Високо ценят образованието и влагат целенасочени усилия за училищния успех – 0 точки
- Положително отношение, търсят сътрудничество с учителите – 0 точки
- Оказват подкрепа по силите си, но не поддържат контакт с учителите – 0 точки
- Проявяват незаинтересованост към училищния живот – 1 точка
- Не желаят да сътрудничат с учителите и не оказват помощ – 2 точки
- Зле настроени са към училището – 3 точки
- Подценяват училищното образование и възпират ученика от училище – 5 точки

9. Семейни отношения

Въз основа на разговори с ученика и родителите, класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Напрегнати конфликти в семейството – 1 точка
- Родителите/настойниците не се интересуват от децата, не отделят време за общуване – 1 точка
- Неумение за контрол над децата от страна на родителите/настойниците – 2 точки
- Налагане на свръхконтрол и авторитарна дисциплина в семейството – 2 точки
- Разрив в отношенията между родителите и борба за попечителство – 3 точки
- Ученикът е отчужден и не контактува с родителите/настойниците – 3 точки
- Ученикът е изоставен от родителите си – 5 точки

Скала Б. Показатели на етнокултурните условия, които влошават връзката ученик – училище

10. Ученикът и неговото семейство се самоопределят със следната етническа принадлежност

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на етническа принадлежност.

- Българска – 0 точки
- Турска – 1 точка
- Ромска – 2 точки
- Арменска – 0 точки
- Смесен произход – 0 точки
- Друга

11. Характеристики на общността, в която живеят ученикът и неговото семейство

- Компактна етнокултурна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с една и съща етническа и религиозна принадлежност и специфична езикова среда – 3 точки
- Смесена етнокултурна, нееднородна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с различна етническа и религиозна принадлежност и езикова среда – 4 точки
- Немаргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително небедно население с непреобладаваща немалцинствена етническа общност – 0 точки

12. Възгледи за ценността на образованието в семейството на ученика

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Образованието на децата е основен приоритет – 0 точки
- Важно е децата да посещават училище – 0 точки
- Добре е децата да ходят на училище, докато са малки – 1 точка
- По-добре е децата да са си у дома, вместо да посещават училище – 2 точки
- Семейството няма средства за училищно образование на децата – 3 точки
- Училището не е полезно за децата, не им помага в живота – 4 точки

13. Традиции и нагласи в общността, в която живее ученикът

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните нагласи на родителско отношение в общността.

- Традиция за сключване на ранни бракове – 5 точки
- Опасения децата да не бъдат откраднати от училище – 4 точки
- Недоверие и враждебно отношение към училището – 4 точки
- Традиции за ранно ангажиране на децата в осигуряване на доходите на семейството – 4 точки
- Сезонно трудово мигриране с участие на децата – 5 точки

Скала В. Социално поведение и взаимоотношения в училище, които влошават връзката ученик – училище

14. Проблеми с контрола на поведението и дисциплината в училище

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в поведението на ученика.

- Действа импулсивно, не умее да се въздържа – 1 точка
- Не умее да спазва правила – 2 точки
- Противоречи на учителите, опонира и се противопоставя на изискванията – 2 точки
- Не се подчинява на авторитети – 3 точки
- Системно нарушава дисциплината в училище – 3 точки
- Няма изразени проблеми с поведението, спазването на правилата и дисциплината в училище – 0 точки

15. Неприемане и отхвърляне от съучениците

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от най-типичните отношения към ученика от страна на съучениците.

- Повечето съученици в класа не харесват и не общуват с ученика – 1 точка
- Съучениците не желаят да общуват с ученика и целенасочено го отбягват – 3 точки
- Ученикът е приет от класа и общува със съучениците си – 0 точки

16. Страх от съученици или учители

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в преживяванията на ученика.

- Ученикът проявява страх от свои съученици – 2 точки
- Ученикът проявява признаци на страх от учител/и – 2 точки
- Ученикът споделя за мъчителен страх от учител/и – 3 точки
- Ученикът се оплаква от тормоз и издевателства в училище – 4 точки
- Ученикът не се оплаква от тормоз и в поведението му не се наблюдават страхове от учители и/или съученици – 0 точки

Скала Г. Показатели за здравословните условия, които влошават връзката ученик – училище

17. Здравословно състояние на ученика

Въз основа на собствени наблюдения и разговори с родители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословни състояния на ученика, в случай че има заболяване.

- Често боледува и натрупва извинени отсъствия – 1 точка
- Има диагноза за тежко хронично заболяване – 2 точки
- Има специални образователни потребности (СОП) – 1 точка
- Има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено), което затруднява ученето – 3 точки

18. Здравословно състояние на родителите/настойниците

Въз основа на разговори с родители и учители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословни състояния на членове от семейството на ученика, в случай че има заболяване.

- Майката/настойничката е с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Бащата/настойникът е с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Братя или сестри са с тежко хронично заболяване – 1 точка
- Майката/настойничката има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Бащата/настойникът има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Братя или сестри са със сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено) – 2 точки
- Член на семейството е с психиатрична диагноза – 3 точки

19. Нездравословни зависимости в семейството

Въз основа на разговори с родители, учители и хора от общността класният ръководител следва да избере и да отбележи до три от изброените зависимости състояния на членове на семейството на ученика, в случай че има такива зависимости.

- Майка/настойничка с алкохолизъм – 3 точки
- Баща/настойник с алкохолизъм – 3 точки
- Брат/сестра с алкохолизъм – 2 точки
- Майка/настойничка с наркомания – 3 точки
- Баща/настойник с наркомания – 3 точки
- Брат/сестра с наркомания – 2 точки

ОЦЕНКА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДАННИТЕ

Точките, приписани на отговорите по ключа на всяка една от скалите, се сумират и междинният резултат се оценява според таблиците за степен на риска.

Скала А. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за семейно-битовите условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 7 точки	1. Няма риск от отпадане
8 – 16 точки	2. Има нисък риск от отпадане
17 – 25 точки	3. Има среден риск от отпадане
26 – 34 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 34 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Б. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за етнокултурните условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 2 точки	1. Няма риск от отпадане
3 – 5 точки	2. Има нисък риск от отпадане
6 – 8 точки	3. Има среден риск от отпадане
9 – 12 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 12 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала В. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за социалното поведение и взаимоотношенията в училище на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 1 точки	1. Няма риск от отпадане
2 – 3 точки	2. Има нисък риск от отпадане
4 – 6 точки	3. Има среден риск от отпадане
7 – 9 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 9 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Г. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за здравословните условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 1 точки	1. Няма риск от отпадане
2 – 3 точки	2. Има нисък риск от отпадане
4 – 6 точки	3. Има среден риск от отпадане
7 – 9 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 9 точки	5. Има висок риск от отпадане

Степента на индивидуалния риск на ученика да спре да посещава училище се изчислява като сума от набраните точки по четирите скали.

Степен на индивидуалния рисков потенциал на ученика за отпадане от училище.

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 15 точки	1. Няма риск от отпадане
16 – 35 точки	2. Има нисък риск от отпадане
36 – 57 точки	3. Има среден риск от отпадане
58 – 79 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 79 точки	5. Има висок риск от отпадане

Вариант на ИСИДРФ за оценка на индивидуалния рисков потенциал в 9. – 12. клас. Инструкция за работа с ИСИДРФ за 9. – 12. клас.

Начини за регистриране и оценяване на отговорите.

Отговарянето и регистрирането на учителските оценки в Индивидуалната бланка на ученика следва да се осъществява според описанието на всеки един показател, представено в следния инструктивен текст.

Скала А. Показатели/индикатори за оценка на рисковото въздействие на причините/факторите за влошаване на връзката между ученик и училище и потенциала за отпадане

1. Семейна структура

- Пълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство и с двамата си родители – 0 точки

- Непълно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее само с един от родителите си – 1 точка
- Разширено семейство/баба и дядо – отбелязва се, в случай че ученикът живее при баба си и дядо си без майката и бащата – 1 точка
- Роднини/настойници – отбелязва се, в случай че ученикът живее при роднини, които официално или неофициално са негови настойници – 1 точка
- Приемно семейство – отбелязва се, в случай че ученикът живее в приемно семейство – 1 точка
- Осиновители – отбелязва се, в случай че ученикът живее в семейство с осиновителите си – 1 точка
- Социална грижа – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие – 2 точки

2. Характеристика на жилището, което обитава ученикът

- Постоянно/собственост на семейството – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в собствено жилище за постоянно – 0 точки
- На близък роднина – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее продължително време в жилище на близък – 0 точки
- Общинско жилище – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в общинско жилище под наем – 0 точки
- Под наем – отбелязва се, в случай че семейството на ученика живее в жилище на свободен наем – 0 точки
- Временно, краткосрочно – отбелязва се, в случай че семейството на ученика обитава временно жилище и често го сменя – 1 точка
- ЦНСТ, защитено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът живее в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), в защитено жилище (ЗЖ) или в друг вид социално общежитие – 1 точка
- Без определено жилище – отбелязва се, в случай че ученикът няма установен постоянен адрес и често сменя местоживеенето си или скита без адрес – 5 точки

3. Битови условия (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Непригодни за нуждите на ученика – отбелязва се при явни физически признаци на лицето за недохранване (ръст, тегло); липса на отделно легло за сън и почивка; признаци на нечистоплътност – 3 точки
- Ниска хигиена в жилището – отбелязва се, в случай че хигиената е занемарена до степен, водеща до риск от болест – 1 точка
- Липса на електричество и/или течаща вода – отбелязва се, ако такива няма в продължение на един или повече месеци и/или няма вероятност да има в последващ период (например спрени поради неплащани сметки и семейството няма как да ги заплати) – 1 точка
- голям брой хора в малко жилищно пространство – 1 точка
- Голямо текучество на хора, които не са членове на семейството – отбелязва се при често появяване на хора, временно пребиваващи в дома с неясна цел и функция или създаващи предпоставки за промяна в обичайния ритъм на живот – 2 точки
- Условия, затрудняващи учебната самоподготовка – отбелязва се при отсъствие или невъзможност да се обособи лично пространство за учене, тишина и спокойствие – 2 точки

4. Условия на квартала, в който живее ученикът(Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Отдалеченост/липса на удобен транспорт – когато мястото на живеене е отдалечено от други населени места и достъпът до училище и други важни социални и културни институции е значително затруднен – 1 точка
- Наличие на етническо напрежение – отбелязва се при наличие на системни междуетнически конфликти в общността, ескалиране на напрежението, като предпоставка за противообществено поведение – 2 точки
- Концентрация на криминални прояви – ако има такава информация, напр. чести кражби, посегателства, побои и др. – 3 точки
- Явни признаци за търговия и/или употреба на наркотици – отбелязва се, в случай че в населеното място районът се посочва като такъв, без задължително да е налице полицейско райониране на територията по този критерий – 3 точки

5. Социално-икономически статус на семейството (Може да бъдат отбелязани два отговора.)

- Оседаема бедност – отбелязва се при наличие на информация за много ниски доходи на семейството – около или под границата на бедността – 2 точки
- Безработица на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители/настойници са безработни – 1 точка
- Сезонна работа на родителите – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се препитават със сезонна работа в околността – 1 точка
- Работа на родителите, свързана с постоянно движение и сменяне на местообитаването – отбелязва се при наличие на информация, че родителите се занимават с работа, която налага постоянно или често придвижване от място на място – 3 точки
- Постоянна работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация, че единият или двамата родители продължително работят извън страната – 1 точка
- Периодична работа в чужбина – отбелязва се при наличие на информация за краткосрочна или сезонна работа на родителите в чужбина – 1 точка
- Многодетно семейство с работещи малолетни или непълнолетни деца – отбелязва се при наличие на информация, че някои от децата в семейството работят временно или постоянно в помощ на семейството – 3 точки

6. Образователен статус на родителите/настойниците

Отбелязва се най-високата образователна степен на родител/настойник в семейството.

- Неграмотни, без училищно образование – 3 точки
- Начално образование – 3 точки
- Основно образование – 2 точки
- Средно образование – 1 точка
- Висше образование – 0 точки

7. Безопасни условия на живот (Може да бъде отбелязан повече от един отговор.)

- Данни за употреба на физическо насилие над ученика – отбелязва се при наличие на видими признаци или надеждна информация за физическо малтретиране – 5 точки
- Неадекватно родителско поведение, което застрашава здравето на ученика – отбелязва се при наличие на заболяване на ученика, за което родителите не осигуряват достъп до съответни специалисти и при неосигуряване на лечение и/или медикаменти – 3 точки Данни за злоупотреба с алкохол и наркотици от страна на родителите към ученика – отбелязва се при наличие на информация за злоупотреба с алкохол или наркотици в дома на ученика – 3 точки

- Данни за психично насилие и negliжиране на ученика – отбелязва се при наличие на информация за системен тормоз на ученика, пренебрежение към личното достойнство и целенасочена липса на обгрижване – 5 точки
- Експлоатация на ученика – отбелязва се при наличие на информация за принуждаване на ученика към непривичен за възрастта труд или криминални прояви с цел печалба – 4 точки
- Данни за грубо и жестоко отношение от възрастните, което предизвиква страхове у ученика – отбелязва се при наличие на информация за сурови наказания и деспотична дисциплина – 5 точки

8. Отношение на родителите/настойниците към училищното образование

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Високо ценят образованието и влагат целенасочени усилия за училищния успех – 0 точки
- Положително отношение, търсят сътрудничество с учителите – 0 точки
- Оказват подкрепа по силите си, но не поддържат контакт с учителите – 0 точки
- Проявяват заинтересованост към училищния живот – 1 точка
- Не желаят да сътрудничат с учителите и не оказват помощ – 2 точки
- Зле настроени са към училището – 3 точки
- Подценяват училищното образование и възпират ученика от училище – 5 точки
- За момичетата е по-добре да не ходят на училище – 5 точки

9. Семейни отношения

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на родителско отношение.

- Напрегнати конфликти в семейството – 1 точка
- Родителите/настойниците не отделят време за общуване с ученика и не се интересуват от училищния му живот – 1 точка
- Неумение за контрол над ученика от страна на родителите/настойниците – 2 точки
- Налагане на свръхконтрол и авторитарна дисциплина в семейството – 2 точки
- Разрив в отношенията между родителите и борба за попечителство – 3 точки
- Ученикът е отчужден и не контактува с родителите/настойниците – 3 точки
- Ученикът е изоставен от родителите/настойниците си без подкрепа и издръжка – 5 точки

Скала Б. Показатели на етнокултурните условия, които влошават връзката ученик – училище

10. Ученикът и неговото семейство се самоопределят със следната етническа принадлежност

Въз основа на разговори с ученика и родителите, класният ръководител следва да избере и да отбележи една от характеристиките на етническа принадлежност.

- Българска – 0 точки
- Турска – 1 точка
- Ромска – 2 точки
- Арменска – 0 точки
- Смесен произход – 0 точки
- Друга

11. Характеристики на общността, в която живеят ученикът и неговото семейство

- Компактна етнокултурна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с една и съща етническа и религиозна принадлежност и специфична езикова среда – 3 точки
- Смесена етнокултурна, нееднородна маргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително бедно население с различна етническа и религиозна принадлежност, и езикова среда – 4 точки
- Немаргинализирана общност – отбелязва се, в случай че ученикът живее в район/квартал/махала с относително небедно население с непреобладаваща немалцинствена етническа общност – 0 точки

12. Възгледи за ценността на образованието в семейството на ученика

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от изброените характеристики на родителско отношение към училището.

- Образованието на децата е основен приоритет – 0 точки
- Важно е децата да посещават училище – 0 точки
- Добре е децата да ходят на училище, докато са малки – 1 точка
- По-добре е децата да са си у дома, вместо да посещават училище – 2 точки
- Семейството няма средства за училищно образование на децата – 3 точки
- Училището не е полезно за децата, не им помага в живота – 4 точки
- За момичетата е по-добре да не ходят на училище – 2 точки

13. Традиции и нагласи в общността, в която живее ученикът

Въз основа на собствени наблюдения, впечатления на други учители и разговори с ученика и родителите класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните нагласи на родителско отношение в общността.

- Традиция за сключване на ранни бракове – 5 точки
- Опасения децата да не бъдат откраднати от училище – 4 точки
- Недоверие и враждебно отношение към училището – 4 точки
- Традиции за ранно ангажиране на децата в осигуряване на доходите на семейството – 4 точки
- Сезонно трудово мигриране с участие на децата – 5 точки

Скала В. Социално поведение и взаимоотношения в училище, които влошават връзката ученик – училище

14. Проблеми с контрола на поведението и дисциплината в училище

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в поведението на ученика.

- Не умее да спазва правила и не се подчинява на авторитети – 1 точка
- Противоречи на учителите, предизвиква конфликти и се противопоставя на изискванията – 2 точки
- Системно нарушава дисциплината в училище – 3 точки
- Има регистрирани асоциални прояви и противообществено поведение – 4 точки

- Няма изразени проблеми с поведението, спазването на правилата и дисциплината в училище – 0 точки

15. Неприемане и отхвърляне от съучениците

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от най-типичните отношения към ученика от страна на съучениците.

- Повечето съученици в класа не харесват и не общуват с ученика – 1 точка
- Не е популярен сред съучениците си – 0 точки
- Съучениците не желаят да общуват с ученика и целенасочено го отбягват – 3 точки
- Ученикът е добре приет от класа и общува със своите съученици – 0 точки

16. Отдръпване, самота и изолация

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в поведението на ученика.

- Ученикът постоянно страни от съучениците си – 2 точки
- Ученикът не умеє да поема инициатива в общуването и не създава контакти със съученици – 1 точка
- Ученикът няма приятели и видимо се чувства самотен в училище – 2 точки
- Ученикът се затваря в себе си и се изолира от съученици и учители – 4 точки
- Ученикът се чувства добре сред своите съученици – 0 точки

17. Незаинтересованост, отрицателно отношение към училището

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в отношението на ученика към ученето.

- Ученикът не проявява интерес към ученето – 2 точки
- Ученикът проявява осезателно нежелание да полага усилия в ученето – 2 точки
- Ученикът няма предпочитан учебен предмет – 1 точка
- Ученикът изразява негативизъм към училището – 4 точки
- Ученикът проявява пренебрежение към учителите – 4 точки
- Ученикът е положително настроен към училището и учи с желание – 0 точки

18. Враждебност и агресивно поведение

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до три от най-типичните характеристики в поведението на ученика.

- Ученикът проявява враждебност към съучениците – 2 точки
- Ученикът проявява враждебност към учителите – 3 точки
- Съучениците се оплакват, че ученикът ги тормози – 2 точки
- Ученикът открито напада с думи и физически действия съучениците – 3 точки
- Ученикът открито напада с думи и физически действия учители – 4 точки
- Ученикът злоупотребява с алкохол и се държи цинично – 3 точки
- Ученикът злоупотребява и/или разпространява наркотици – 5 точки
- Ученикът не се отнася враждебно или нападателно към съученици и учители – 0 точки

19. Страх от съученици или учители

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи до две от най-типичните характеристики в преживяванията на ученика.

- Ученикът проявява страх от свои съученици – 2 точки
- Ученикът е обект на постоянни подигравки и злонамерени закачки от съучениците си – 2 точки
- Ученикът споделя за мъчителен страх от учител/и – 3 точки
- Ученикът се оплаква от тормоз и издевателства в училище – 4 точки
- Ученикът не се оплаква от тормоз и в поведението му не се наблюдават страхове от учители и/или съученици – 0 точки

20. Посещение на учебните занятия

Въз основа на собствени наблюдения и впечатления на други учители класният ръководител следва да избере и да отбележи една от най-типичните характеристики в посещението на учебните занятия от ученика.

- Посещава редовно всички часове – 0 точки
- Има незначителен брой неизвинени отсъствия – 0 точки
- Систематично не посещава часовете по отделен учебен предмет – 0 точки
- Натрупва значителен брой извинени отсъствия – 2 точки
- Натрупва значителен брой неизвинени отсъствия – 4 точки
- Често демонстративно напуска класната стая по време на час, без да дава обяснение – 3 точки
- Систематично бяга от училище и не посещава учебните занятия – 6 точки

Скала Г. Показатели за здравословните условия, които влошават връзката ученик – училище

21. Здравословно състояние на ученика

Въз основа на собствени наблюдения и разговори с родители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословни състояния на ученика, в случай че има заболяване.

- Често боледува и натрупва извинени отсъствия – 1 точка
- Има диагноза за тежко хронично заболяване – 2 точки
- Има специални образователни потребности (СОП) – 1 точка
- Има сериозно увреждане (физическо, интелектуално, множествено), което затруднява ученето – 3 точки

22. Здравословно състояние на родителите/настойниците

Въз основа на разговори с родители и учители класният ръководител следва да избере и да отбележи едно от изброените здравословни състояния на членове от семейството на ученика, в случай че има заболяване.

- Майката/настойничката е с тежко хронично заболяване или сериозно увреждане, изискващо непрекъснати грижи – 1 точка
- Бащата/настойникът е с тежко хронично заболяване или сериозно увреждане, изискващо непрекъснати грижи – 1 точка
- Член на семейството с психиатрична диагноза – 3 точки

23. Нездравословни зависимости в семейството

Въз основа на разговори с родители, учители и хора от общността, класният ръководител следва да избере и да отбележи до три от изброените зависими състояния на членове от семейството на ученика, в случай че има такива зависимости.

- Майка/настойничка с алкохолизъм – 3 точки
- Баща/настойник с алкохолизъм – 3 точки
- Брат/сестра с алкохолизъм – 2 точки
- Майка/настойничка с наркомания – 3 точки
- Брат/сестра с наркомания – 2 точки

ОЦЕНКА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДАННИТЕ

Точките, приписани на отговорите по ключа на всяка една от скалите, се сумират и междинният резултат се оценява според таблиците за степен на риска.

Скала А. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за семейно-битовите условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 6 точки	1. Няма риск от отпадане
7 – 15 точки	2. Има нисък риск от отпадане
16 – 24 точки	3. Има среден риск от отпадане
25 – 33 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 33 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Б. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за етнокултурните условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 2 точки	1. Няма риск от отпадане
3 – 5 точки	2. Има нисък риск от отпадане
6 – 8 точки	3. Има среден риск от отпадане
9 – 12 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 12 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала В. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за социалното поведение и взаимоотношенията в училище на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 5 точки	1. Няма риск от отпадане
6 – 11 точки	2. Има нисък риск от отпадане
12 – 18 точки	3. Има среден риск от отпадане
19 – 24 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 24 точки	5. Има висок риск от отпадане

Скала Г. Оценка и интерпретация на резултатите от показателите за здравословните условия на живот на ученика:

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 1 точки	1. Няма риск от отпадане
2 – 3 точки	2. Има нисък риск от отпадане
4 – 6 точки	3. Има среден риск от отпадане
7 – 9 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 9 точки	5. Има висок риск от отпадане

Степента на индивидуалния риск на ученика да спре да посещава училище, се изчислява като сума от набраните точки по всички скали.

Степен на индивидуалния рисков потенциал на ученика за отпадане от училище

Брой точки училище	Степен на риска от отпадане от
0 – 14 точки	1. Няма риск от отпадане
15 – 34 точки	2. Има нисък риск от отпадане
35 – 56 точки	3. Има среден риск от отпадане
57 – 78 точки	4. Има повишен риск от отпадане
Над 78 точки	5. Има висок риск от отпадане

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

(СПИСЪК С ИНСТРУМЕНТИ, РАЗРАБОТЕНИ ПО ПРОЕКТА)

Инструмент 1 – Първи клас – установяване на пропуски по български език и литература и математика

Инструмент 2 – Втори клас – установяване на пропуски по български език и литература и математика

Инструмент 3 – Трети клас – установяване на пропуски по български език и литература и математика

Инструмент 4 – Четвърти клас – установяване на пропуски по български език и литература и математика

Инструмент 5 – Пети клас – установяване на пропуски по: български език и литература, математика, човекът и природата, чужд език (английски, немски, френски, руски, испански, италиански език), информационни технологии, история и цивилизация, география и икономика

Инструмент 6 – Шести клас – установяване на пропуски по: български език и литература, математика, човекът и природата, чужд език (английски, немски, френски, руски, испански, италиански език), информационни технологии, история и цивилизация, география и икономика

Инструмент 7 – Седми клас – установяване на пропуски по: български език и литература, математика, биология и здравно образование, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда, чужд език (английски, немски, френски, руски, испански, италиански език), информационни технологии, история и цивилизация, география и икономика

Инструмент 8 – Осми клас – установяване на пропуски по: български език и литература, математика, чужд език (английски, немски, френски, руски, испански, италиански език), информационни технологии, философия, история и цивилизация,

география и икономика, биология и здравно образование, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда

Инструмент 9 – Девети клас – установяване на пропуски по: български език и литература, математика, чужд език (английски, немски, френски, руски, испански, италиански език), информационни технологии, философия, история и цивилизация, география и икономика, биология и здравно образование, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда

Инструмент 10 – Десети клас – установяване на пропуски по: български език и литература, математика, чужд език (английски, немски, френски, руски, испански, италиански език), информационни технологии, философия, история и цивилизация, география и икономика, биология и здравно образование, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда

Инструмент 11 – Единадесети клас – установяване на пропуски по български език и литература, както и по други учебни предмети, по които се полагат държавни зрелостни изпити (ДЗИ)

Инструмент 12 – Дванадесети клас – установяване на пропуски по български език и литература, както и по други учебни предмети, по които се полагат държавни зрелостни изпити (ДЗИ)

Инструмент 13 – Установяване на ниво на владеење на български език като чужд език

Инструмент 14 – Идентифициране на системни пропуски и затруднения по учебните предмети от професионалната подготовка за класовете (VIII, IX и X) от първия гимназиален етап

Инструмент 15 – Идентифициране на други фактори, свързани с риск от преждевременно напускане на образователната система

КРАТКИ НАСОКИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНСТРУМЕНТАРИУМА

1. Препоръчва се Инструментариумът да се прилага за следните групи от ученици:

А) Ако в Информационната система за реализация на механизма (ИСРМ) в персоналният профил на ученика е отбелязан статус „В риск“.

Б) За ученици със статус „Учащ“ и оценката слаб или задоволителен по учебния предмет от предишната година или входното ниво на настоящата учебна година.

В) На всички ученици, които са в началото на нова образователна степен – I, V и VIII клас.

Г) При случаи на ученици, които не владеят български език като роден, учителят прилага инструмент 13, за да установи нивото на владеење на езика.

2. Учителят се запознава с предложения инструмент за установяване на пропуските по съответния учебен предмет и ползва предложения тест/тестове или създава свой тест според разработената по проекта спецификация.

3. Получените резултати нанася в предложената регистрационна бланка и намира мястото на ученика според предложената таблица с критерии за идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система поради пропуски в усвояването на компетентности по даден учебен предмет.

4. За ученици, които при прилагане на тестове от инструменти 1 – 12 и 14 показва резултат 0 – 4 т. или 0 – 8 т. при инструмент 13, учителят подготвя програма за допълнително индивидуално обучение, като използва методическите препоръки, описани в Наръчника с насоки, създаден от екипа, изпълнил заданието.
5. За ученици, които при прилагане на тестове от инструменти 1 – 12 и 14 показва резултат 5 – 7 т. или 9 – 15 т. при инструмент 13, учителят организира допълнително обучение в група със сходни пропуски. В тази група могат да се включват ученици от различни класове и паралелки. Учителят използва предложените в Наръчника насоки за методическо обезпечаване на допълнителното групово обучение, за да подготви занятията с учениците.
6. За всички ученици, показали риск от отпадане (0-4 т. или 5-8 т.) учителят попълва и един от подходящите за възрастта въпросници за определяне на социално-психологическите фактори (Инструмент 15), които биха могли да повишат риска от напускане на образователната система. Резултатите от тези въпросници са ориентирани за учителя по отношение на причини за липса на мотивация у ученика или невъзможност за активно учене, насочват вниманието на педагогическите специалисти към оказване на подкрепа, без да се етикетира личността на ученика.
7. При организирането на допълнителните занятия с учениците в риск е добре учителят да се съобрази с резултатите от социално-психологическите въпросници.
8. По преценка на класния ръководител, психологът в училището или друго отговорно лице учителят може да попълни Инструмент 15 и за ученик, който не е в риск от отпадане поради слаб успех, но има много отсъствия или други индикации за преждевременно напускане на образователната система.
9. След работа с Инструмент 15, ако се установи повишен или висок индивидуален риск за отпадане от училище на конкретен ученик, се събират учителите от ПУО (професионалната учеща общност) и набелязват конкретни мерки за помощ на ученика. Ако е необходимо, привличат за съдействие родители, социални работници, психолог и др. Напредъкът на ученика се следи от професионалната учеща общност и при прогрес отпадат мерки за ученика или се добавят нови мерки за подкрепа, ако е необходимо.